

JALOLIDDİN DAVONİ MİRASI ÜZERİNDE MÜKEMMEL İNSAN KONSEPTİNİN MODERN PEDAGOJİK TEKNOLOJİLERLE ENTEGRASYONU.

Rahimova Intizor Rustamovna

Pedagoji Bilimleri alanında

Felsefe Doktoru (PhD), Doçent

E-posta: intizorrahimova384@gmail.com

Nurmetova Nazokat Baxtiyorovna

E-posta: nurmetovanazokat1155@gmail.com

Urganch RANCH Teknoloji Üniversitesi

2. sınıf yüksek lisans öğrencisi

Özet

Bu makalede, Jaloliddin Davoni'nin pedagojik görüşleri modern eğitim teknolojileri açısından incelenmektedir. Axloqi Jaloliy eserinde ileri sürülen mükemmel insan modeli, ontolojik, aksiolojik ve prakseolojik bileşenlerin birliği olarak yorumlanmakta ve yetkinlik yaklaşımı, yansıtıcı öğretim ve öğrenci merkezli eğitim ile karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır. Araştırma sonucunda klasik Doğu pedagojik mirasının modern pedagojik teknolojiler için metodolojik temel oluşturabileceği bilimsel olarak ortaya konmaktadır.

Anahtar kelimeler: *mükemmel insan, pedagojik teknoloji, yetkinlik, refleksiyon, öğrenci merkezli eğitim, aksioloji*

Giriş

Modern eğitim sisteminin mevcut aşamasında temel odak, bilgi vermekten ziyade bireyi geliştirmeye yöneliktir. Post-endüstriyel toplumda bilgi hacminin hızlı artışı nedeniyle hazır bilgiyi edinmekten ziyade, onu seçmek, analiz etmek ve uygulamak becerileri önem kazanmaktadır. Bu nedenle pedagojide yetkinlik yaklaşımı, yansıtıcı öğretim ve öğrenci merkezli eğitim gibi kavramlar merkezi bir rol oynamaya başlamıştır.

Ancak insanı her yönden geliştirme fikri tamamen yeni değildir. Doğu pedagojik düşüncesinde mükemmel insan konsepti uzun bir tarihe sahiptir ve bilgi, ahlak ve toplumsal sorumluluk birlikteliği içinde yorumlanmaktadır. Bu özellik, modern pedagojik teknolojilerle metodolojik uyumluluğu göstermektedir.

Araştırma amacı: Mükemmel insan konseptini modern pedagojik teknolojilerle karşılaştırmalı olarak analiz etmek ve bunların entegrasyon modelini temelini oluşturmak.

Metodoloji

Araştırmada aşağıdaki bilimsel yöntemler kullanılmıştır:

Tarihsel-pedagojik analiz

Karşılaştırmalı yöntem

Kavramsal modelleme

Pedagojik yorum

Mükemmel insan modeli, insan gelişiminin üç aşamalı yapısı temelinde incelenmiştir:

Potansiyel düzey

Faaliyet düzeyi

Kalıcı nitelik düzeyi

Bu model, modern pedagojide bilgi – beceri – yetkinlik sistemi ile uyumludur

Bulgular

Araştırma sürecinde **Jaloliddin Davoni**'nin mükemmel insan görüşleri, *Axloqi Jaloliy* eserindeki kavramsal birlik temelinde modern pedagojik teknolojilerle karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, klasik eğitim modeli ile yetkinlik temelli eğitim paradigması arasında yapısal izomorfizm olduğunu göstermektedir.

1. Mükemmellik ve yetkinlik kategorilerinin yapısal uyumu

Analiz, mükemmel insan erdemlerinin ayrı ahlaki nitelikler toplamı değil, bireyin faaliyetini yöneten içsel düzenleyici bir mekanizma olduğunu göstermektedir. Modern pedagojide yetkinlik de aynı işlevi yerine getirir — bilginin kullanılma biçimini belirler.

Davoni modeli	Psikolojik mekanizma	Modern eğitim sonucu
Hikmet	Analitik düşünme	Eleştirel düşünme
İffet	Öz denetim	Metakognitif kontrol
Şecaat	Karar verme	Aktif tutum
Adalet	Sosyal farkındalık	Vatandaşlık yetkinliği

Dolayısıyla, yetkinlik — erdemın işlevsel-operasyonel şeklidir.

2. Özdenetim mekanizmasının pedagojik yorumu

Davoni öğretilerinde, muhasebe kişisel mükemmelliğin merkezi aracı olarak görülür. Modern pedagojik teknolojilerde ise bu refleksiyon yoluyla gerçekleşir. Deneysel gözlemler, refleksiyonun uygulandığı eğitim sürecinde:

Öğrenci dış denetimden iç denetime geçer

Öğrenme süreci zorunluluktan ihtiyaç durumuna dönüşür

Bilginin kalıcılığı artar

Davranışsal istikrar oluşur

Bu durum, mükemmelliğin iç motivasyon temelinde oluştuğunu doğrular.

3. Pedagojik teknolojiler ve ahlaki gelişim arasındaki ilişki

Teknoloji	İçsel nitelik	Mükemmellik elementi
Problem tabanlı öğrenme	Bağımsız düşünce	Hikmet
Proje yöntemi	Sorumluluk	Adalet
İşbirlikçi öğrenme	Empati	İffet
Refleksiyon	Kendini anlama	Kendi mükemmelliğini geliştirme

Pedagojik teknoloji böylece eğitim sürecinin organizasyonel şekline dönüşür.

4. Entegre pedagojik modelin etkinliği

Önerilen model:

Değer → Anlama → Deneyim → Refleksiyon → Kalıcı nitelik

Modelin uygulamadaki önemi şunlarda ortaya çıkmaktadır:

Bilginin uzun süreli saklanması

Bağımsız karar verme becerisi

Sosyal uyum

Öz-gelişim ihtiyacı

Sonuç olarak, eğitim süreci bilgi öğreniminden bireysel gelişime dönüşür.

Tartışma

Bu araştırma sonuçları, Doğu pedagojik düşüncesi ile modern eğitim teknolojileri arasında içsel mantıksal uyum bulunduğunu göstermektedir. Özellikle mükemmel insan konseptinin ahlaki-psikolojik bileşenleri ile öğrenci merkezli eğitim paradigması arasındaki metodolojik yakınlık önemlidir.

Geleneksel pedagojik görüşlerde eğitim süreci daha çok bilgi aktarma fonksiyonuyla ilişkilendirilirken, Davoni yorumunda eğitim bireyin özünü şekillendirme süreci olarak

yorumlanır. Modern pedagojik teknolojiler de bu yönde — yetkinlik ve bireysel gelişime odaklıdır. Tarihsel-felsefi miras ve yenilikçi metodik arasında bir çelişki değil, evrimsel bir devamlılık vardır.

1. Mükemmel insan modeli ve yetkinlik yaklaşımı arasındaki uyum

Mükemmel insan modeli üç ana katmandan oluşur:

Zihinsel olgunluk

Ahlaki yetkinlik

Sosyal faaliyet hazırlığı

Modern eğitimde yetkinlikler de aynı yapıda ifade edilir:

Davoni konsepti	Modern eğitim yetkinliği
Hikmet (akıl)	Bilişsel yetkinlik
Erdem (ahlak)	Bireysel ve sosyal yetkinlik
Davranış	İletişimsel yetkinlik
İrade	Metakognitif yetkinlik

Pedagojik teknolojiler, Davoni fikirlerini reddetmez; aksine bilimsel-metodolojik olarak sistematize eder.

2. Öğrenci merkezli eğitimin antropolojik temeli

Modern didaktik öğrenci merkezliliğini bir yöntem olarak görürken, Davoni bunu insan doğasının zorunlu bir talebi olarak yorumlar. Bu fark çok önemlidir; çünkü:

Yöntem değişebilir

Ancak antropolojik ilke evrenseldir

Pedagojik teknoloji, felsefi-antropolojik temele sahip değilse kalıcı olamaz. Araştırma, bu nedenle bazı yenilikçi yöntemlerin beklenen verimi vermediğini göstermektedir — çünkü bunlar insan doğasına değil, teknik modele dayanmaktadır.

Davoni eğitimi üç aşamalı süreç olarak açıklar:

Algılama

Anlama

İçselleştirme

Günümüz yapısalcı eğitim modeli de aynı sıralamaya dayanır. Bu, tarihsel miras ile modern pedagoji arasındaki metodolojik tutarlılığı bir kez daha doğrular.

3. ~~Ahlaki eğitim ve yansıtıcı öğretim teknolojileri~~

Modern pedagojik teknolojilerde refleksiyon merkezi bir rol oynar. Davoni bunu “nefsin muhasebesi” olarak yorumlar. Bu kavramlar özünde aynı psikolojik süreci ifade eder:

İnsan, kendi faaliyetini değerlendirerek kendini değiştirir

Bu süreç, öğrenme sürecinde:

İç motivasyonu artırır

Dış denetime olan ihtiyacı azaltır

Bağımsız öğrenmeyi geliştirir

Bireysel sorumluluk oluşturur

Reflektif teknolojiler aslında klasik ahlaki eğitim modelinin modern pedagojik biçimidir.

4. Pedagog rolünün dönüşümü

Davoni pedagogu “rehber” olarak yorumlar. Modern eğitimde bu, fasilitatör modelidir. Araştırma sonuçları bu iki rol arasındaki temel benzerlikleri göstermektedir:

Bilgi verici değil, geliştirici

Denetçi değil, yönlendirici

Hüküm veren değil, danışman

Pedagojik teknolojilerin insancılığı tarihsel köklere sahiptir; post-endüstriyel toplum ürünü değil, Doğu pedagojik düşüncesinin devamıdır.

5. Dijital eğitim ortamında Davoni fikirlerinin önemi

Dijital eğitimde temel sorun bilgi eksikliği değil, manevi yönlendirme eksikliğidir. Davoni konsepti bu sorunu çözen teorik temel olabilir.

Sorun	Davoni konsepti ile çözüm
Bilgi fazlalığı	Manevi ölçüt ile seçim
Düşük motivasyon	Amaçlı yaşam konsepti
Yüzeysel öğrenme	Düşünsel derinleştirme
Sanal sosyalleşme	Ahlaki davranış kültürü

Pedagojik teknolojiler böylece sadece verimliliği değil, manevi istikrarı da sağlayabilir.

Tartışma Özeti

Analizler, mükemmel insan konseptinin modern pedagojik teknolojiler için tarihsel-felsefi temel işlevi gördüğünü göstermektedir. Pedagojik yenilikler yeni bir fikir değil, klasik eğitim modelinin bilimsel olarak sistematize edilmiş şeklidir. Bu nedenle eğitim verimliliğinin artırılması sadece teknolojilerin uygulanmasıyla değil, antropolojik ve ahlaki temellerin yeniden kurulmasıyla ilgilidir.

Sonuç

Teorik analiz ve karşılaştırmalı yorum, aşağıdaki bilimsel sonuçları ortaya koymaktadır:

Mükemmel insan konsepti ahlaki ideal değil, pedagojik antropolojinin sistemli modelidir. İnsan gelişimi iç düzenleyici mekanizmalar aracılığıyla açıklanır.

Modern yetkinlik yaklaşımı, klasik erdem pedagogisinin işlevsel devamıdır. Fark, içerikte değil, ifade biçimindedir.

Refleksiyon mekanizması, klasik muhasebe pratiğinin metodik görünümüdür ve eğitimi dış denetimden özdenetime dönüştürür.

Pedagojik teknolojiler değer temeliyle bütünleştğinde, bunlar öğretim yöntemleri seti değil, bireyi şekillendirme algoritmasına dönüşür.

Eğitim verimliliği, bilgi miktarıyla değil, bireyin bağımsız faaliyete hazır olması ve toplumsal sorumluluğu ile belirlenmelidir.

Klasik Doğu pedagojik mirasının modern eğitim sistemine entegrasyonu, ulusal eğitim modelinin metodolojik istikrarını sağlar.

Pedagojik teknolojilerin mükemmel insan modeliyle uyumlaştırılması sonucunda eğitim süreci üç aşamalı dönüşüm geçirir:

Bilgi verme → Düşünce geliştirme → Bireyi şekillendirme

Bu nedenle, mükemmel insan konsepti modern eğitimin pedagojik bileşenini güçlendiren temel metodolojik temel olarak değerlendirilebilir.

Kaynaklar

1. Egamberdiyeva N. *Zamonaviy pedagogik texnologiyalar*. – Taşkent, 2023
2. Ishmuhamedov R. *Innovatsion ta'lim metodlari*. – Taşkent, 2021
3. Xalikov A. *Sharq mutafakkirlari pedagogik qarashlari*. – Taşkent, 2022
4. Muslimov N. *Kompetensiyaviy yondashuv asoslari*. – Taşkent, 2020
5. UNESCO. *Reimagining our futures together*. – 2022

6. OECD. *Future of Education and Skills*. – 2021
7. Hattie J. *Visible Learning*. – 2023
8. Fullan M. *Educational Change*. – 2022
9. Darling-Hammond L., Flook L., Cook-Harvey C., Barron B., Osher D. *Implications for educational practice of the science of learning and development. Applied Developmental Science*, 2020
10. Bransford J., Brown A.L., Cocking R. *How People Learn: Brain, Mind, Experience, and School*. 2. Baskı. Washington, DC: National Academies Press, 2021
11. Ieris K. *Learning, Development and Education*. Routledge, 2020